

- MENDELU
- Školní lesní podnik
- Masarykův les
- Křtiny

NOVÁ ROLE LESŮ V KRAJINĚ. A KDO JI BUDE PLATIT?

„Vytváříme pestré lesy pro klimatickou změnu.“

Končí jedna éra lesnictví. Obnova rozvrácených lesů probíhá modifikovaně, ale lesnický sektor počítá, že se bude v lesích i nadále hospodařit.

Jaké lesy vlastně chceme? Koncepce státní lesnické politiky do roku 2035.

Reálně však odpovědné vládnoucí elity řeší jiné priority – lesnictví totiž není o zásadních objemech financí. Je „jenom“ o vyšších jednotkách miliard Kč ročně z veřejných rozpočtů. Přesto - z pohledu lesnického sektoru - se jedná o zásadní otázku jeho budoucí existence.

Jaké lesy a lesnictví vlastně chceme? Polarizace názorů je evidentní!

Covid akceleroval zájem občanů o lesy a lesnictví

Lidé nerozumí tomu, co se v lese děje a my (lesníci) to zatím nedokážeme na úrovni společnosti vysvětlit.

Nebyli jsme k tomu dříve nuceni – užitky z lesa byly hlavně utilitární.

Většina veřejnosti chce „přehledný“, „uklizený“ les s jehličím.

Veřejnost automaticky očekává, že veškerou odpovědnost za stav lesa nese vlastník (dědictví komunismu).

Většina veřejnosti se domnívá, že lesnictví je dobrý byznys a vlastník lesy by měl budovat stezky, odpočinková místa a další infrastrukturu ze svých zdrojů a samozřejmě ji dlouhodobě udržovat.

Často nepochopení principů přírodě blízkého hospodaření ze strany nevládních organizací – není to koncept ochrany přírody.

Postupné posilování rozporu mezi realitou a virtuálním „lesem a lesnictvím“ – viz např. poslední parlamentní úvahy o modřínu („je to nepůvodní a invazní druh“)

Jaké lesy a lesnictví vlastně chceme? Polarizace názorů je evidentní!

Nelze od sebe oddělit tři pilíře lesnictví:

ekonomický – sociální – ekologický

Chceme-li produkovat kvalitní dříví (sortimenty s dlouhodobým užitkem), musíme v lese hospodařit (prales je ekologicky nejlepší forma lesa, ale neroste v něm dříví nejvyšší kvality).

Pokud v lese hospodaříme, potřebujeme kvalifikované pracovníky, kterým nabídneme stálé zaměstnání, investujeme do technické infrastruktury (cesty, budovy, stroje).

Abychom splnili tuto podmínku, musí být lesnictví ekonomicky životaschopné, tzn. nelze „jen tak“ příležitostně tu a tam něco pořezat, musí existovat kontinuita přírůstu, výnosu.

Abychom prodali dříví, musí existovat navazující dřevozpracující průmysl.

JAKÉ BY MOHLY/MĚLY BÝT LESY BUDOUCNOSTI – pokud budeme nadále hospodařit

Tři klíčové znaky budoucích lesů pro jejich větší resistenci (odolnost) a resilienci (schopnost vyrovnat se se změnou) a také pro bezpečnost dosažení produkce:

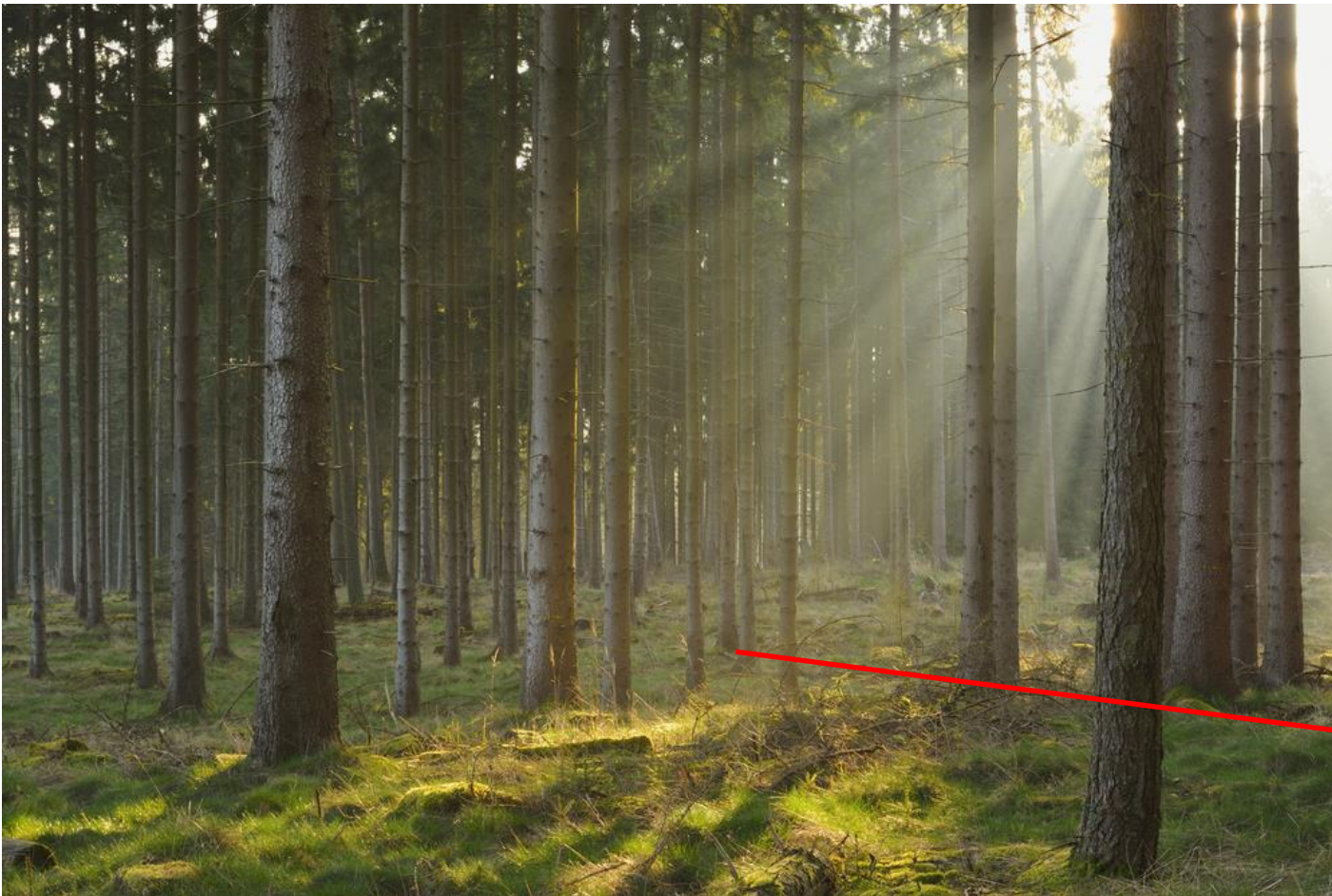
- 1) **dřevinná skladba** – smíšené lesy s vyšším podílem listnatých dřevin a vyšším počtem druhů na jednotku plochy
- 2) **způsob smíšení porostů** – jednotlivé, hloučkovité, skupinové – důležité rozhodnutí, jemnější smíšení = vyšší odolnostní potenciál
- 3) **prostorová struktura porostů** – heterogenní horizontální (tloušťková) i vertikální struktura – lepší odolnost vichřicím, větší variabilita světlených poměrů nutná pro existenci více druhů dřevin s různými nároky na světlo

= Nepasečné lesnické hospodaření (uneven-aged forestry)

Otázka smrku – kde, kolik a v jakém smíšení? Smrkové dřevo má z hlediska zpracování nejlepší vlastnosti

Otázka využití a limitů pro nepůvodní dřeviny – balkánské, americké, jiné?

Obnova porostů po rozpadu – pionýrské dřeviny, částečně podsadby cílových dřevin, otázka bezpečnosti produkce

TŘI KLÍČOVÉ ZNAKY BUDOUČÍCH LESŮ:

Dřevinná skladba – vyšší podíl druhů na jednotku plochy

Způsob smíšení porostů – jednotlivý až hloučkovitý

Prostorová struktura – heterogenní výšková i tloušťková struktura

Skupinovitě výběrný les (směs smrk, jedle, buk) je produkčně i ekologicky vzorovým příkladem přírodě blízkého nepasečného hospodaření – tak může vypadat výsledek dlouhodobých (40 let) přestaveb v horských oblastech - (Jeseníky, lesní správa Janovice, LČR, s.p.)

Skupinovitě strukturovaný, nestejnověký les s výraznou prostorovou diferenciací slibuje plynulou obnovu a nepřetržitou těžbu. Účast smrku v pahorkatinách nemusí být vyloučena, ale má-li být zajištěna bezpečnost jeho produkce, bude pouze hloučkovitě vtroušen – Hetlín, městské lesy Kutná Hora – 70 let po zahájení přestavby smrkových monokultur.

JAKÉ BY MOHLY/MĚLY BÝT LESY BUDOUCNOSTI

Listnaté lesy nižších poloh

- práce pouze s cílovými stromy
- rychlejší dosažení cílové tloušťky (obchodně nejvýhodnější) - v případě buku bez nepravého jádra – nejcennější sortimenty
- optimalizace přírůstu = optimalizace těžebních možností

Foto Henryk Baumbach

JAKÉ BY MOHLY/MĚLY BÝT LESY BUDOUCNOSTI

Obecné principy pro budoucí modely pěstění lesů:

1) práce s menším počtem stromů na hektar

- více světla, protože více na světlo náročných druhů dřevin
- méně srážek ve využitelném vegetačním období
- tvorba větších korun – vyšší fyziologická odolnost vůči stresu, níže položené těžiště stromu = vyšší mechanická stabilita
- finanční úspora v nákladech

2) vyšší důraz na práci s konkrétními vybranými stromy – užití výběrných principů

3) větší zaměření na práci s cennými listnáči a obecně pěstění cenných sortimentů – (viz budoucí procesy zpracování dřeva) – vyvětňování, zvyšování zastoupení

4) Snížení obmýtí u porostů, které nelze adaptovat

CHCEME_LI DOSÁHNOUT TRANSFORMACE LESŮ CO NEJRYCHLEJI = NUTNOST ÚPRAVY LEGISLATIVY = ZJEDNODUŠIT ČESKÝ LESNÍ ZÁKON NA ÚROVEŇ NĚMECKA ATD:

Před lesnictvím stojí historicky největší výzva od počátku organizovaného lesnictví:

- 1) Klimatická změna – dramatičtější/rychlejší průběh než jsme čekali – destabilizace lesů
- 2) Obrovské ekonomické ztráty celého sektoru (za 5 let se přenesou i do dřevozpracujícího průmyslu)
- 3) Změna společenských požadavků (očekávání) na funkce lesů – rychlejší a zásadnější než jsme čekali

JSME NA ZAČÁTKU ZTRÁTY EKONOMICKÉ ŽIVOTASCHOPNOSTI LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Ztráta konkurenceschopnosti:

- hodnota dříví vůči jiným komoditám klesá
- cena práce stoupá
- současné příspěvky a dotační tituly stačí na prostou reprodukci, ale nikoliv na větší reinvestice
- tzv. kůrovcové platby na zmírněné dopady kalamity jsou těžce podhodnocené a ve srovnání s platbami do zemědělství jsou výsměchem lesnickému sektoru = velmi slabá politická podpora lesnictví

Historicky bylo základním principem lesního hospodářství samofinancování

Výnosy

- za dříví 90-95%
- za ostatní komodity (zvěřina) – do 5%
- za služby (lov, pronájmy pozemků-chaty...)

Náklady

- na těžbu a dopravu dříví
- na zalesňování a ochranu kultur
- na výchovu porostů
- na výstavbu a údržbu lesních cest
- na ochranu lesa
- na sanaci nezpůsobených škod
- na ekosystémové služby lesů
- mj. rekreace, sport,

Ekosystémové služby jsou dosud až na výjimky zdarma

Ekosystémové služby jsou přínosy (užitky):

- 1) **Zásobovací** – dříví, zvěřina – nejkvalitnější maso, pitná voda, lesní plody atd.
- 2) **Základní** (podpůrné) – půda a její produkční potenciál, biologická rozmanitost, nejkvalitnější vodní zdroje
- 3) **Regulační** – usměrnění klimatu, zejm. srážek a teplot, hlukový a prachový filtr,
- 4) **Kulturní** - rekreace obyvatel a s ní spojené aktivity

Kromě dříví a zvěřiny jsou až na ojedinělé výjimky ostatní služby bezplatné a společnost to (zatím) automaticky očekává !!!

pitná voda rodinný výlet s piknikem chladivý stín v létě biologická rozmanitost
houby, maliny, byliny na čaj trvalý produkční potenciál půd bez chemických reziduí a eroze
zaběhat si skautská výprava cyklistická vyjíždka prostupnost pro invalidní vozík
pobyt venku při COVID omezeních

?

Veřejnost zdarma? Na účet vlastníka lesů?

Ekosystémové služby: čím víc je společnost vyžaduje, tím více tvoří nákladovou položku vlastníka lesů (i skrytou)

- stezky pro cykloturisty + singletraily pro bikery
- odpočinková místa pro krátkodobý pobyt v lese
- upravené cesty pro vozíčkáře
- hippostezky,
- orientační běžci, runneři, houbaři, milenci.....
- rozhledny
- údržba travnatých ploch, zdrojů vody, laviček, solitérních stromů.....

Bohatší země – Nizozemí, Lucembursko, Švýcarsko – zavádějí paušální platby vlastníkům na ekosystémové služby

Příklad paušálních plateb za ekosystémové služby ve Švýcarsku, kanton Neuchatel, obec Couvet

údaje z roku 2019: výběrně obhospodařované smíšené lesy SMRK-BUK-JEDLE-JAVOR

Průměrné zpeněžení 1 m³ dříví mýtně

zralých stromů.....89,-CHF

- Náklady na těžbu a přiblížení.....50,-CHF

- Náklady na údržbu cest.....5,-CHF

- Náklady na pěstební činnost.....5,-CHF

- Režie lesní správy (vč. mezd).....18,-CHF

- Náklady na rekreační funkce lesů.....11,-CHF

Výnos vlastníka.....0,-CHF

Příspěvek na ekosystémové služby.....30,-CHF

(sdružené prostředky obce, kantonu a státu)

Bez příspěvku se stává lesní hospodářství
nekonkurenceschopné (nejsou prostředky
na reinvestice)

POLITICKÁ PODPORA PRO LESNICTVÍ BUDOUCNOSTI

- **Úprava legislativy** – zjednodušení zákona – opustit princip „předběžného obvinění“ – více než 95 % řídících pracovníků v lesnictví má univerzitní vzdělání a vědí co mají dělat
- současné příspěvky na hospodaření a dotační tituly nestačí na rozvoj oboru a na obnovu investic
- pojem „přiměřený podnikatelský zisk“ je v lesnictví dneška jenom snem
- dřevo jako obnovitelná surovina je důležitým, ale již ne jediným zdrojem financí pro vlastníka
- prudký nárůst outdoorových aktivit a obrovské množství občanů v lese komplikuje obhospodařování lesa a zároveň přináší nové požadavky společnosti na les – **zavedení paušálních plateb za poskytování ekosystémových služeb** lesem, přeneseně jeho vlastníkem
- **politické a finanční zrovnoprávnění lesnictví se zemědělstvím**

60 okrasných palouků s
exotickými dřevinami

19 lesních rezervací
9 % výměry majetku

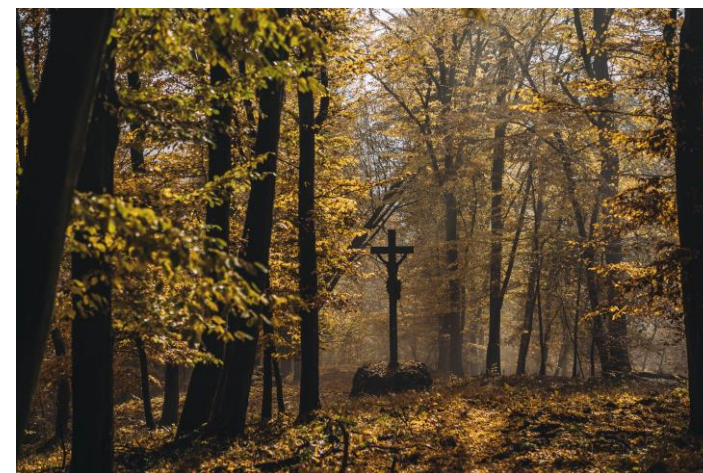
3 arboreta
nejstarší založeno 1928

turistické cesty, singletraily
atd.

50 studánek

90 památníků lesníkům a
významným osobnostem

- MENDELU
- Školní lesní podnik
- Masarykův les
- Křtiny

NOVÁ ROLE LESŮ V KRAJINĚ. A KDO JI BUDE PLATIT?

„Čím více klesne produkční využití a stoupne mimoprodukční využití lesů, tím více bude nutná podpora vlastníků lesů z veřejných rozpočtů, mají-li být naplňovány aktuální požadavky společnosti na funkce lesů – a pokud nemají lesnictví a (do jisté míry) zpracování dřeva zaniknout jako obory.“